

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně

**Sbor národní bezpečnosti – okresní velitelství Domažlice
(1943) 1945–1954**

Inventář

EL NAD č.: 1978
AP č.: 545

Mgr. Radka Kinkorová

Horšovský Týn 2019

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu.....	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu.....	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury.....	6

Příloha

Seznam použitých zkratk	7
-------------------------------	---

Inventární seznam.....	8
-------------------------------	----------

I. Vývoj původce archiválií

Původce archiválií:

Sboru národní bezpečnosti – okresní velitelství Domažlice, 1945–1954 (horní hranice stanovena podle datace nejmladší archiválie).¹ Sídlo nezjištěno.

Okresní četnické velitelství Domažlice (1881–1945),² variantní název Bezirks Germanderiekommando Taus, Okresní četnické velitelství v Domažlicích sídlilo od roku 1930 v nově postavené budově okresního úřadu, předchozí sídlo nezjištěno.

Již před koncem války doporučil ministr vnitra Košické vlády ve svém návrhu ze 17. dubna 1945 zrušení četnictva. K tomu došlo v souvislosti s výnosem ministerstva vnitra z 30. června 1945,³ jenž ustanovil vznik Sboru národní bezpečnosti (SNB) jako jednotného vojensky organizovaného strážného sboru, který měl plnit v pozměněné formě úkoly a funkce dříve zastávané četnictvem. Až do vydání zákona č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti, sbor pro výkon své služby prozatím používal předpisů platných před 30. zářím 1938, pokud neodporovaly výnosu ministra vnitra a programovým zásadám vlády. Nový zákon rušil platnost zákona č. 229/1920 Sb., o četnictvu. Do Sboru národní bezpečnosti byli po prověření zařazeni příslušníci dosavadních bezpečnostních uniformovaných sborů, tj. četnictva, státní policie a obecní výkonné policie, a vybraní příslušníci partyzánských a revolučních jednotek, osoby navrátilí se z koncentračních a internačních táborů apod. SNB převzal strukturu četnictva a rovněž plynule pokračoval v dosavadní činnosti, jež spočívala v udržování veřejné bezpečnosti. SNB byl vytvořen jako výkonný orgán správy národní bezpečnosti, kterou zajišťovaly okresní a zemské národní výbory.

Při obnovování činnosti bezpečnostních sborů po skončení druhé světové války vzniklo v Domažlicích okresní velitelství SNB. Jeho velitelem byl František Zlatník, jenž působil již jako okresní velitel domažlického okresního četnického velitelství, a to od roku 1939. Do zřízení okresního velitelství SNB v Horšovském Týně působil František Zlatník jako okresní velitel i pro okres Horšovský Týn.

Charakter činnosti SNB určoval zákon z 11. června 1947 č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti, doplněný vládním nařízením z 19. prosince 1947 č. 229/1947 Sb., jímž se vymezují úkoly národní bezpečnosti. Nadále zůstalo základním posláním sboru chránit veřejnou bezpečnost, bdít nad veřejným pořádkem a veřejnou mravností. Národní bezpečnost měla především chránit ústavní zřízení, převzala rovněž záležitosti, pro něž byly dříve zřízeny státní policejní úřady, ale také střežení státních hranic, které bylo vyhrazeno strážci obrany státu. Do oboru činnosti národní bezpečnosti spadaly i policejní věci požární, záležitosti silniční, železniční a letecké dopravy, evidence obyvatelstva, zejména hlášení pobytu, cestovní pasy, boj proti zločinnosti a sociální nepřizpůsobivosti, ochrana úrody, policejní uzavírací hodiny, ztráty a nálezy aj. Vládnímu nařízení č. 229/1947 Sb. předcházelo téhož dne vydané vládní nařízení č. 228/1947 Sb., o přísaze členů Sboru národní bezpečnosti.

Po faktickém ustavení SNB fungovalo v každém okrese okresní velitelství SNB a několik jemu podřízených velitelství stanic. Okresní velitelství SNB byla podřízena oblastnímu velitelství SNB, jež vzniklo na místě dosavadního velitelství četnického oddělení (říjen 1945). Další instance představovala zemská velitelství SNB a ministerstvo vnitra.

¹ Okresní velitelství SNB 1945–1949, Okresní velitelství NB 1949–1952, Okresní oddělení VB 1952–1954, Okresní oddělení ministerstva vnitra – oddělení VB 1954–1964.

² Za datum vzniku zde použijeme rok 1881, pro který je ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně dohledána zatím nejstarší zmínka o okresním četnickém velitelství v Domažlicích. Viz fond Okresní úřad Domažlice I, prezidiální spisy, spis kat. č. 555, karton č. 9. Proces a dobu vzniku domažlického okresního četnického velitelství se prozatím nepodařilo dohledat.

³ Směrnice MV č. 3700-26/6-45-V/4 z 30. června 1945 o organizaci Sboru národní bezpečnosti.

Správnými úřady národní bezpečnosti se staly opět národní výbory (kromě místních). SNB podléhal vojenským trestním zákonům a soudům a platil pro něj vojenský řád, disciplinární předpisy však pro něj stanovovalo ministerstvo vnitra. Okresnímu velitelství SNB v Domažlicích podléhaly stanice SNB Babylon, Česká Kubice, Domažlice, Dražnov, Kdyně, Klenčí pod Čerchovem, Koloveč, Kout na Šumavě, Loučim, Mrákov, Nemanice, Pocinovice, Úsilov, Všeruby a Zahořany. Okresní velitelství SNB v Domažlicích podléhalo společně s OV Klatovy a OV Sušice Oblastnímu velitelství SNB v Klatovech a od 1. října 1948 Oblastnímu velitelství v Plzni.

Okresní velitelství působila v obvodech ONV, v čele okresního velitelství stál velitel ustavovaný zemským velitelem SNB po dohodě se zemským národním výborem.

Od 1. ledna 1949 vstoupil v platnost zákon č. 286/1948 Sb., o národní bezpečnosti, který mj. ukládal provádět v rámci SNB politickou a osvětovou výchovu.⁴ Zásadní význam pro činnost bezpečnostního aparátu mělo přijetí nového trestního zákona č. 86/1950 Sb. z 23. května 1950 a především zřízení ministerstva národní bezpečnosti vládním nařízením č. 48/1950 z téhož dne.⁵ Pod pravomoc nového ministerstva přešly veškeré ozbrojené složky ministerstva vnitra a jeho bezpečnostní agenda. Zřízení nového ministerstva představovalo zásadní změnu v řízení SNB, národní výbory přestaly být správními úřady národní bezpečnosti.

Velitelství stanic SNB (poté Národní bezpečnosti /NB/) byla již od roku 1949 redukována a po přetvoření okresních velitelství NB na okresní velitelství Veřejné bezpečnosti (VB)⁶ se v roce 1951 stanice rušily. Místo nich se zřizovala v rámci reorganizace VB k 1. březnu 1951 okrsková služba. Okrsky VB, které převzaly část úkolů rušených stanic, již nebyly samostatnými útvary. K výkonu služby na území okrsku byl určen okrskový zmocněnec VB (okrskář), jenž zodpovídal za pořádek a bezpečnost ve svém okrsku a byl součástí I. (venkovního) oddělení okresního velitelství NB a poté v roce 1953 zřízeného okresního oddělení VB. Na rozdíl od stanic SNB okrsky již neprováděly úplné objasňování trestných činů a nezpracovávaly trestní oznámení.

Okresní velitelství NB byla organizována analogicky podle krajských oddělení a zahrnovala tedy I. oddělení venkovní (vnější) služby, II. oddělení kriminální služby, III. oddělení průkazů a IV. oddělení dopravní bezpečnosti. Po reorganizaci pak byla Okresní oddělení VB tvořena sekretariátem, dozorcí službou a pěti referáty: 1. kriminální služba, 2. vnější služba, 3. průkazy, 4. dopravní služba a 5. hospodářský referát.

Sbor národní bezpečnosti tvořily až do roku 1990 dvě složky, Veřejná bezpečnost a Státní bezpečnost. Státní bezpečnost zanikla rozkazem ministra vnitra Richarda Sachera 1. února 1990, Veřejná bezpečnost byla na základě zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ze dne 21. června 1991 přeměněna s účinností od 15. července 1991 na Policii České republiky.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archiválie pocházející z činnosti okresního velitelství SNB v Domažlicích byly do Státního okresního archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně delimitovány z archivního souboru Fondy Veřejné bezpečnosti z bývalého kraje Plzeň (EL NAD 10133), jenž byl dosud v péči I. oddělení SOA v Plzni, a to protokolem o přemístění (delimitaci) archiválií ze dne 25. října 2016 čj. SOAP/010-0839/2016. Podle přílohy k tomuto protokolu oblastní archiv delimitoval 36 podacích protokolů a 13 indexů pocházejících z činnosti

⁴ Tomuto zákonu předcházelo přijetí dvou závažných zákonů o postihu protistátní nepřátelské činnosti: zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratického zřízení, a zákona č. 247/1948, o táborech nucené práce.

⁵ Vládní nařízení č. 48/1950 Sb., kterým se zřizuje ministerstvo národní bezpečnosti. Toto ministerstvo působilo do 1. října 1953, kdy bylo zrušeno a jeho pravomoci přešly zpět na ministerstvo vnitra

⁶ Později přejmenované na okresní oddělení VB.

okresního četnického velitelství Domažlice. Při vymezení jednotlivých archivních fondů v SOKA Domažlice však byly některé archiválie určeny do archivního fondu Sbor národní bezpečnosti – okresní velitelství Domažlice, protože pocházejí až z období po zániku četnických stanic. Archiválie označené v předávacím protokolu jako indexy byly definovány jako repertáře, vyjma jednoho. Toto rozčlenění delimitovaného materiálu proběhlo až v roce 2017, proto je přírůstek archivního fondu Sbor národní bezpečnosti – okresní velitelství Domažlice evidován pod číslem 87/2017.

Státní oblastní archiv v Plzni převzal archiválie k uložení do archivního souboru Fondy Veřejné bezpečnosti z bývalého kraje Plzeň ve dvou přejímkách, a sice 11. března 1960, č. přírůstku 17-20/1960, a 7. října 1961, č. přírůstku 7-42/1961.

Z písemností vzniklých z činnosti okresního velitelství SNB v Domažlicích se dochovaly pouze registraturní pomůcky. Poznámky v registraturních pomůčkách podávají informaci o skartaci (zničení) spisů v březnu 1960.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Sbor národní bezpečnosti – okresní velitelství Domažlice obsahuje archiválie pocházející z let 1943–1954. Původcem archiválií tedy bylo tedy i Okresní četnické velitelství Domažlice, které provádělo zápisy do podacího protokolu obyčejného v letech 1943–1945 (inv. č. 7) a do repertáře k podacímu protokolu (inv. č. 16).

Přestože stanice SNB byly rušeny v roce 1951 a místo nich začaly působit okrsky VB, které již nebyly samostatné, ponechala zpracovatelka v archivním fondu i archiválie z let 1951–1954, a to na základě doporučení komise pro předarchivní činnost a péči o archiválie z 24. října 2016, jež vydala v souvislosti s delimitacemi archiválií Fondů Veřejné bezpečnosti z bývalého kraje Plzeň probíhajícími na podzim 2016 (viz kapitola II.).

Archivní fond tvoří registraturní pomůcky, jež se člení na tajné podací protokoly, důvěrné podací protokoly a obyčejné podací protokoly. Podací protokoly jsou v jednotlivých řadách seřazeny chronologicky a po nejmladším podacím protokolu následují repertáře rovněž v chronologickém pořadí. Archivní fond obsahuje i jeden index, který však neodpovídá žádné ve fondu dochované registraturní pomůcce. Zpracovatelka se rozhodla jej v archivním fondu ponechat pro případ možného doplnění fondu.

Po formální stránce je inventář zpracován podle metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek čj. SOAP/006–0767/2010 a jeho dodatku čj. SOAP/006–1300/2014 a dále podle metodického návodu č. 1/2013 odboru archivní správy a spisové služby ministerstva vnitra čj. MV–46913/AS–1/AS–2013.

Během pořádání nebyly vyřazeny žádné archiválie. Z pohledu úplnosti zachování archiválií je archivní fond označen jako torzovitý, nedochovaly se žádné spisy. Jazykem archiválií je čeština a němčina (inv. č. 7, 16). Některé archiválie jsou fyzicky poškozené (utržený hřbet inv. č. 12).

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archiválie inventarizovaného archivního fondu pocházejí z činnosti okresního velitelství SNB v Domažlicích. Z registry velitelství pro uvedené období se zachovaly pouze registraturní pomůcky, jejichž výpovědní hodnota je limitována účelem, který jako takové plnily. Přesto však přibližují agendu, jíž velitelství SNB v daném období vykonávalo.

Pro hlubší poznání činnosti a působení okresního velitelství je ovšem bezpodmínečně nutné prostudovat i další archivní materiál. Z archiválií uložených ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně lze doporučit zejména archivní fond Okresní národní výbor Domažlice a především archivní materiál nadřazených složek uložený v Národním archivu a archiválie uložené v Archivu bezpečnostních složek.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně archivní fond Sbor národní bezpečnosti – okresní velitelství Domažlice uspořádala a archivní pomůcku zpracovala Mgr. Radka Kinkorová.

V Horšovském Týně dne 2. prosince 2019

Mgr. Radka Kinkorová

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond *Okresní národní výbor Domažlice* (EL NAD 73).

Literatura

JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

KVAPILOVÁ, Iva. Přehled organizačního vývoje Sboru národní bezpečnosti v letech 1945 – 1950 se zaměřením na veřejně bezpečnostní (resp. pořádkovou a kriminální) složku. *Sborník AMV 1/2003*, s. 68–90.

KVAPILOVÁ, Iva. Organizační vývoj SNB v 50. letech se zaměřením na jeho veřejně bezpečnostní složku. *Sborník AMV 2/2004*, s. 9–69.

MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva IV. : Československo (1945 – 1989)*. Praha : Police history, 2011.

Příloha: Seznam použitých zkratk

AMV	Archiv Ministerstva vnitra
AP	archivní pomůcka
AS	archivní správa
čj.	číslo jednací
čp.	číslo popisné
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
eid. jedn.	evidenční jednotka
ind	index
inv. č.	inventární číslo
MV	ministerstvo vnitra
NB	Národní bezpečnost
OO	okresní oddělení
OV	okresní velitelství
ppr	podací protokol
rep	repertář
Sb.	Sbírka zákonů
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
SOkA	státní okresní archiv
VB	Veřejná bezpečnost

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
---------	-------	---------------	----------------

I. Spisový materiál

A. Registraturní pomůcky

Podací protokoly tajné

1	Podací protokol tajný 1. 7. 1945–27. 6. 1947; čj. 1/45–120/47	1945–1947	ppr 1
2	Podací protokol tajný 30. 6. 1947–29. 8. 1950; čj. 121/47–370/50	1947–1950	ppr 2
3	Repertář k podacímu protokolu tajnému <i>Repertář k podacímu protokolu tajnému viz inv. č. 6</i>	1953–1954	rep 1

Podací protokoly důvěrné

4	Podací protokol důvěrný 4. 7. 1946–31. 12. 1948; čj. 261/46–340/48	1946–1948	ppr 3
5	Repertář k podacímu protokolu důvěrnému	1945–1947	rep 2
6	Repertář k podacímu protokolu tajnému a důvěrnému (1948–1949 důvěrný, 1950 tajný)	1948–1950	rep 3

Podací protokoly obyčejné

7	Podací protokol obyčejný 21. 9. 1944–22. 11. 1945; čj. 1491/44–1210/45	(1944)1945	ppr 4
8	Podací protokol obyčejný 22. 11. 1945–4. 7. 1946; čj. 1211/45–1400/46	1945–1946	ppr 5
9	Podací protokol obyčejný 4. 7. 1946–20. 5. 1947; čj. 1401/46–770/47	1946–1947	ppr 6
10	Podací protokol obyčejný 20. 5. 1947–26. 11. 1947; čj. 771/47–1770/47	1947	ppr 7
11	Podací protokol obyčejný 26. 11. 1947–31. 12. 1948; čj. 1771/47–2742/48	1947–1948	ppr 8

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
12	Podací protokol obyčejný 1. 1. 1949–23. 9. 1950; čj. 1/49–840/50	1949–1950	ppr 9
13	Podací protokol obyčejný 23. 9. 1950–28. 1. 1952; čj. 841/50–250/52	1950–1952	ppr 10
14	Podací protokol obyčejný 28. 3. 1952–15. 4. 1953; čj. 251/52–670/53	1952–1953	ppr 11
15	Podací protokol obyčejný 15. 4. 1953–17. 5. 1954; čj. 671/53–692/54	1953–1954	ppr 12
16	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému	(1943) 1945–1947	rep 4
17	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému	1948–1949	rep 5
18	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému	1952–1953	rep 6
19	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému	1951–1952	rep 7
Index			
20	Jmenný index k neidentifikované registraturní pomůcce či úřední knize	[1952]–[1953]	ind1

Název archivní pomůcky:	Sbor národní bezpečnosti – okresní velitelství Domažlice
Značka archivního fondu:	SNB OV Domažlice
Časové rozmezí:	(1943) 1945–1954
Počet evidenčních jednotek:	20 (12 podacích protokolů, 7 repertářů, 1 index)
Počet inventárních jednotek:	20
Rozsah v bm:	0,44
Stav ke dni:	2. 12. 2019
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Radka Kinkorová
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Radka Kinkorová
Počet stran:	11
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová dne 2. 12. 2019 čj. SOAP/10-716/2019